

med tako imenovanimi naprednimi krogi kot med katoliškimi; slednjemu dejstvu je, mislim, vzrok škofova avtoriteta. Potem so se časi nekoliko obrnili. Začeli smo dobivati — pač po naši navadi — že zastarele prevode raznih popolnih zakonov in spolnih vprašanj, med narod pa so bile vržene vse mogoče brošure o najrazličnejših rojstva uravnavačih metodah. Dobro, da ljudje vsega tega niso preveč brali, ker od vseh teh knjig se je važnemu poslanstvu še najbolj približala Brecljeva knjiga: Ob viru življenja. Kako potrebna pa je nam literatura o spolnih in družinskih vprašanjih, dokazuje knjiga gospe Grafenauerjeve, ki je kmalu doživela drugo izdajo.

Sedaj pa smo dobili lep prevod znane nemške knjige: Vierzig Jahre Storchentante. Kakor se druge knjige znanstveno lotevajo teh vprašanj, tako nam ta knjiga kaže, kakšna so ta vprašanja — posrečeno ali ponesrečeno rešena — v vsakdanjem nazornem življenju. Knjiga ni ne znanstvena, kar niti noče biti, ne umetniško dognana; to so le naravna, prijetno kramljajoča, s srcem opisana opazovanja štiridesetih let babiške prakse. Ker življenje v toliko letih — babici je često dano pogledati tja, kamor drugi ljudje ne morejo prodreti — mnogokaj prinese, je v tej knjigi nakazan marsikateri problem, ki kar kliče po močnem oblikovalcu.

Troje ljudi je postavila pisateljica poleg sebe: duhovnika in dva zdravnika, da s tem še močnejše opozori na razliko med katoliškim in materialističnim gledanjem na otrokovo spočetje, rojstvo in njegovo pravico do življenja. Eni strani je otrok že takoj ob spočetju le objekt zaslužka, plod, zajet le iz telesa, iz duše pa nič; drugi pa je otrok dar božji in že ob spočetju včlovečena duša. Družinske drame in tragedije, ki rasto iz materialističnih pojmovanj in iz greha, je ta babica prikazala v tako napetih zgodbah, da morejo človeka pretresti bolj kot vsaka pridiga. Ubijanje spočetih otrok in razdiranje družin in skrunjenje svetišč ljubezni, to herodovstvo nas je odtujilo naravi, da smo začeli propadati. Jalova je naša doba — jalovi udobnosti se je vdalo človeštvo.

Pisateljica Key je v začetku tega stoletja napisala knjigo: Stoletje otroka. Zmotila se je. Da bo zares postalo stoletje otroka, naj pomore tudi ta knjiga, ki jo je napisala stara babica, »občinska mati« imenovana. Zato naj gre iz rok v roke, da bi se zopet zbudila tista naravna, z božjim pridihom povišana ljubezen do otrok, da ne bi bilo več krst kot pa zibelk.

Tone Čokan.

Marija Hamsun: Otroci z Dolgega brega. Zbirka mladinskih spisov. Jugoslovanska knjigarna. 1939. Prevedla Mara Puntarjeva.

Dva brata in dve sestri in vsak izmed otrok ima eno kravo; pa še pujski v svinjaku in gozd okoli, reka, ob kateri se otroci ure in ure zabavajo s takimi malenkostmi, s kakršnimi smo se mi že pozabili igrati. Z vsem tem okoljem so otroci tako tesno povezani kakor s tovariši njihovih let pri igri in pretepu. Dobra mati, resen oče, sosedje vseh vrst, kakršne zmore vsaka vas — saj je življenjski ritem ljudi, tesno povezanih z zemljo, skoraj po vsem svetu enak in se vas ne loči mnogo od vasi, pa naj bo to norveška, kakor nam jo prikazuje pisateljica, ali pa slovenska. In slovenski otroci bodo tudi uživali pri

branju prikupnega pripovedovanja o norveških otrocih, ki gredo spomladi na planšarijo in tam doživljajo vsemogoče, vesele in žalostne stvari in se ob sv. Mihelu vrnejo domov.

Delo diši po zemlji in bo navajalo otroka k vedremu delu, kar je vse-kakor prednost pred raznimi mestnimi zgodbami, ki vzbujajo v otrocih nezdrave sanje in jih bolj navajajo h gangsterstvu kot pa k delu.

Knjiga je okusno opremljena in prevod Mare Puntarjeve dober.

Tone Čokan.

Umetnost

Razstava Matije Jama.

Matija Jama, ki je z lepo zbirko oljnatih slik napolnil prostore Jakopičevega paviljona, spada v impresionistični umetniški rod. Njegovo delo se harmonično uvršča v umetnostno dokaj zaokroženo celoto te, nadvse plovovite in naravnost usodepolne umetniške generacije, generacije, ki je prav za prav prva zavestno afirmirala slovenski značaj njihovega umetnostnega oblikovanja. Kakor vsi njegovi tovariši, je v teku svojega umetnostnega razvoja prehodil dobršen del poti. Od početnega realizma, ki kaže v sebi znake monakovske šole, je prešel v čisti impresionizem, ki je najtesneje naslonjen na srce naše krajine in človeka. Zanimiva je usodna postavljenost njegove umetnosti — in seveda tudi dela celotne impresionistične generacije — v slovenski umetnostni okvir. Časovno že zaostali pojav impresionizma je domala izrazil naše nastrojenje »konca stoletja« ter se razvijal nato vztrajno v močni, kvalitetni obliki ves čas ekspresionistične ere, ki je zavzela do te slikarsko absolutne oblike dokaj neprijazno stališče, da obdrži danes ob najmlajšem umetnostnem rodu vsega upoštevanja vredno mesto. Danes je n. pr. delo Riharda Jakopiča v svojem bistvu tako impresionistično (naturalistično), kakor tudi do neke mere nadresnično.

Jamova umetnost danes teh elementov ne vsebuje v tako abruptnem razmerju. Impresionistični način slikanja se je po večji meri umaknil in uklonil intenzivnejšemu študiju forme. Plastično telo (krajina, človek), ki je poprej razpadlo v mozaik barvnih odnosov lokalnih in alokalnih tonov, se sedaj v svoji strukturi neprimerno bolje ohranjuje. Da, ponekod celo preveč (prim. »Guslarja«), kajti tu prevladuje potem moment snovnega interesa, ki potisne v stran barvno, pa tudi celotno slikarsko kompozicijo. V bistvu Jama še vedno misli na trdno telesnost sveta svojih mladostnih umetnostnih zasnov. Vendar — kakšna razlika je v načinu in namenu upodabljanja! Dočim mu je v mladostnem delu šlo predvsem za realno obnovo sveta in ni za konturo ostalo ničesar, kar bi bilo globljega pomena, je v sodobnem »formalizmu« oblika vse drugače utemeljena in pomembna. V nekem smislu išče Jama danes bistveno podobo sveta, pa najsi že upodablja krajino, človeka ali živali. Nekaj modroslovnega je v Jamovi umetnosti. Kakor išče modroslovec